

Міністерство освіти і науки України
Західноукраїнський національний університет
Юридичний факультет

Кафедра міжнародного права
та міграційної політики

Курсова робота

На тему:

«Правовий захист громадян України під час їх перебування на території інших держав»

Виконала:
студентка групи МП-31
Черничук О.П.

Науковий керівник:
викладач кафедри міжнародного
права та міграційної політики
Тенешев В.Ф.

Члени комісії:

Тернопіль 2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1.....	4
1.1. Форми правового захисту прав людини.....	4
1.2. Загальна характеристика способів захисту прав та свобод людини і громадянина.....	8
РОЗДІЛ 2.....	11
2.1. Реальні випадки звернень громадян України до консульств про допомогу під час їх перебування на території інших держав.....	11
РОЗДІЛ 3.....	17
3.1. Найактуальніші теми звернень щодо захисту прав громадян України за її межами.....	17
3.2. Чим можуть допомогти консульські установи України за кордоном?.....	22
ВИСНОВКИ	28
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ДЖЕРЕЛ.....	29

ВСТУП

Актуальність дослідження. Найбільш актуальним питанням усього людського існування обговорення можливостей реалізації та захисту прав людини. Встановлення, забезпечення та реалізація цих прав-це важливі показники, які демонструють демократію та соціальність країни. Після проголошення незалежності країни громадяни України стали більше виконувати дії,які потребують захисту: їздити за кордон на запрошення родичів, знайомих, а в деяких випадках працювати, навчатись, лікуватись, розважатись, займатись туризмом тощо. Гарантії захисту прав людини та їх дотримання закріплені в міжнародних та національних нормативних актах. Частина 5 стаття 55 Конституції України,інформує про те,що кожній людині гарантований захист її прав та свобод від порушень і протиправних посягань законними засобами. Такі твердження містять прояви верховенства права, яке,по суті, не обмежується законодавством, але й містить інші соціальні регулятори.

Метою дослідження є розкриття особливостей правового захисту громадян України на території інших держав.

Для розкриття цієї теми були поставлені такі завдання:

- -розкриття змісту форм правового захисту прав людини;
- -розгляд реальних випадків звернень громадян України до консульств про допомогу під час їх перебування на території інших держав;
- -найактуальніші теми звернень щодо захисту прав громадян України за її межами;
- -яку допомогу можуть надати консульські установи України за кордоном.

Об'єктом дослідження виступають права громадян України під час їх перебування на території інших держав.

Робота містить вступ, три розділи, висновки та список використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

1.1.Форми правового захисту прав людини

Конституція України передбачає кожному гарантоване право на захист своїх прав і свобод від порушень та незаконних порушень будь-яким способом, який не заборонений законом. Засоби захисту прав і свободи людини поділяють на судові, адміністративні та державні. Розглянемо їх по черзі.

Загальносудова форма

У статті 10 Загальної декларації права людини закріплено право громадян на судовий захист, у статті 55 Конституції України це відображається. Кожному гарантоване право на оскарження рішень у суді, дій чи бездіяльності органів державної влади, посадових чи службових осіб. Судочинство здійснюється Конституційним Судом України та судами загальної юрисдикції відповідно до статті 124 Конституції України. За статтею 147 Конституції України Конституційний Суд України є єдиним органом конституційної юрисдикції в країні. У "Законі про Конституційний Суд України" йдеться про наступне: «Громадяни України, іноземці, особи без громадянства та юридичні особи можуть звертатися до Конституційного Суду та письмово вимагати від Конституційного Суду тлумачення Конституції та законів України з метою імплементації або захисту конституційні права людини та громадянські права та свобода». При зверненні до судів чи інших установ нормами та правовими засобами захисту прав людини, громадянських прав і свобод є насамперед Конституція України та відповідні закони. У статті 8 Конституції України зазначено, що її норма є нормою прямої дії. Це може гарантувати захист конституційних прав і свобод людей і громадян у судах безпосередньо на основі конституції. У постанові №9 Пленуму Верховного Суду України «Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя» від 1.11.1996 року судам підвідомчі всі спори про захист прав і свобод людини. Суди не можуть відмовити особі у прийнятті позовної заяви з причини, що ці вимоги можуть розглядатись в досудовому порядку передбаченому законом. Громадянин може звернутися за захистом своїх прав та свобод у відповідні міжнародні судові заклади або у відповідні органи міжнародних організацій,

після використання всіх національних засобів юридичного захисту членом чи учасником яких є Україна . Судовий захист – є необхідною та найефективнішою гарантією забезпечення прав і свобод людини. Суд в пріоритеті, проте далеко не єдиний орган захисту прав і свобод громадянина, на що посилається Конституція. Кожна людина має право звернутися за захистом своїх прав та свобод до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, до міжнародних судових установ чи відповідних органів міжнародних організацій, членом яких є Україна.

Адміністративна форма

Передбачає розгляд звернень громадян до вищестоящих органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Відповідно до Конституції України, кожна людина має право надсилати індивідуальні чи письмові звернення або ж особисто звертатись до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, або посадових чи службових осіб. Порядок звернення визначається законом України “Про звернення”. У випадку незадоволення результатами розгляду справи органами влади, громадянин має вибір на будь-який засіб захисту прав. Адміністративна форма захисту може бути першим кроком до встановлення порушених прав. Судовий засіб захисту більш об’єктивний та кваліфікований, ніж адміністративний.

Державний захист

Державний захист прав людини забезпечується через інститут Уповноваженого Верховної Ради з прав людини. Згідно з частиною 17 статті 85 Конституції України до повноважень Верховної Ради України належить призначення та звільнення з посади Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, слухання щорічних доповідей про стан дотримання та захисту прав і свобод людей в Україні.

В Законі України "Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини" від 13 листопада 1997 року, детально визначені питання організації і діяльності Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

Парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина та захист прав кожної людини на території України і в

межах її юрисдикції, відповідно до закону, здійснюється на постійній основі Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини. Діяльністю Уповноваженого керує Конституція України, закони України та чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надається Верховною Радою України.

Мета парламентського контролю за додержанням конституційних прав і свобод людини, який виконує Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, це:

- захист прав і свобод людини і громадянина, проголошених Конституцією України, законами України та міжнародними договорами;
- додержання і повага до прав людини і громадянина з боку органів державної влади, органів місцевого самоврядування та ін.;
- запобігання порушенням прав і свобод людини і громадянина або сприяння поновленню порушених прав;
- сприяння приведенню законодавства України про права і свободи людини і громадянина у відповідність з Конституцією України, міжнародними стандартами у цій галузі;
- покращення і подальший розвиток міжнародного співробітництва у галузі захисту прав і свобод людини і громадянина;
- запобігання будь-яким формам дискримінації щодо реалізації людиною своїх прав і свобод.

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини здійснює свою діяльність на підставі відомостей про порушення прав і свобод людини і громадянина, які отримує за зверненнями громадян України, осіб без громадянства чи їх представників, народних депутатів України, а також за власною ініціативою. Уповноважений приймає та розглядає звернення громадян України, іноземців, осіб без громадянства або осіб, які діють в їхніх інтересах, відповідно до Закону України "Про звернення громадян". Такі звернення подаються Уповноваженому протягом року після вчинення порушення прав і свобод людини та громадянина. Через виняткові обставини строк може бути продовжений Уповноваженим, але не більш ніж на два роки.

Коли Уповноважений розглядає звернення, то відкриває провадження у справі про порушення прав і свобод людини і громадянина, також, роз'яснює заходи, яких має вжити особа, яка подала таке звернення, направляє його/її до належних органів, у компетенцію яких входить розгляд справи, та контроль розгляду цього звернення або ж відмовляє у подальшому розгляді звернення. Уповноважений повинен реагувати на порушення положень Конституції, законів України та міжнародних договорів України стосовно прав та свобод людини і громадянина. Актами такого реагування є подання Уповноваженого. Подання Уповноваженого — це акт, який він вносить до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, незалежно від форми власності, їх посадовим і службовим особам для вжиття відповідних заходів у місячний строк щодо усунення виявлених порушень прав та свобод людини і громадянина.

1.2. Загальна характеристика способів захисту прав та свобод людини і громадянина

Судовий механізм захисту прав та свобод людини і громадянина

Право громадянина на судовий захист закріплено у статті 10 Загальної декларації права людини, згідно якої воно знайшло своє відображення у частині першій статті 55 Конституції України. Кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових та службових осіб. Відповідно до статті 124 Конституції України правосуддя в Україні здійснюють виключно суди. Делегування функцій судів, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускаються.

Судовий захист прав і свобод людини і громадянина необхідно розглядати як вид державного захисту прав і свобод людини і громадянина. Саме держава бере на себе цей обов'язок відповідно до частини 2 статті 55 Конституції України.

Конституція України гарантує кожному судовий захист його прав у межах конституційного, цивільного, господарського, адміністративного і кримінального судочинства України. Для того, щоб звернутися до суду необхідно скласти заяву, передбачену чинним процесуальним законодавством, надати суду докази та сплатити судовий збір. Позов має відповідати всім вимогам встановленим процесуальним законодавством. Підготувати документи для звернення до суду можна самостійно або звернувшись за допомогою до знавця.

Треба відмітити, що норми, які передбачають вирішення спорів, не можуть суперечити принципу рівності усіх перед законом та судом і у зв'язку з цим обмежувати право на судовий захист. Правосуддя за своєю суттю визнається лише за умови, що воно відповідає вимогам справедливості і забезпечує ефективне поновлення в правах.

Отож, суд є пріоритетним, але не єдиним органом захисту прав і свобод людини і громадянина, на що прямо звертається увага в Конституції.

Необхідні визначення для заглиблення у тему дослідження

Пропозиція (зауваження) – звернення громадян, де висловлюються порада, рекомендація щодо діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування, депутатів усіх рівнів, посадових осіб, а також висловлюються думки щодо врегулювання суспільних відносин та умов життя громадян, вдосконалення правової основи державного і громадського життя, соціально-культурної та інших сфер діяльності держави і суспільства.

Заява (клопотання) – звернення громадян із проханням про сприяння реалізації закріплених Конституцією та чинним законодавством їх прав та інтересів або повідомлення про порушення чинного законодавства чи недоліки в діяльності підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, народних депутатів України, депутатів місцевих рад, посадових осіб, а також висловлення думки щодо поліпшення їх діяльності. Клопотання – письмове звернення з проханням про визнання за особою відповідного статусу, прав чи свобод тощо.

Скарга – звернення з вимогою про поновлення прав і захист законних інтересів громадян, порушених діями (бездіяльністю), рішеннями державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, об'єднань громадян, посадових осіб.

Звернення розглядаються і вирішуються у термін не більше одного місяця від дня їх надходження, а ті, які не потребують додаткового вивчення, – невідкладно, але не пізніше п'ятнадцяти днів від дня їх отримання. Якщо в місячний термін вирішити порушені у зверненні питання неможливо, керівник відповідного органу, підприємства, установи, організації або його заступник встановлюють необхідний термін для його розгляду, про що повідомляється особі, яка подала звернення. При цьому загальний термін вирішення питань, порушених у зверненні, не може перевищувати сорока п'яти днів. На обґрунтовану письмову вимогу громадянина термін розгляду може бути скорочено від встановленого цією статтею терміну.

Звернення громадян, які мають встановлені законодавством пільги, розглядаються у першочерговому порядку.

Особливе місце в системі захисту прав та свобод громадянина відведено інституту **Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини**. Питання організації і діяльності Уповноваженого визначені в Законі України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» від 13 листопада 1997 р.

Мета парламентського контролю, який здійснює Уповноважений:

1) захист прав і свобод людини і громадянина, проголошених Конституцією України, законами України та міжнародними договорами України;

2) додержання та повага до прав і свобод людини і громадянина суб'єктами, зазначеними у статті 2 цього Закону;

3) запобігання порушенням прав і свобод людини і громадянина або сприяння їх поновленню;

4) сприяння приведенню законодавства України про права і свободи людини і громадянина у відповідність з Конституцією України, міжнародними стандартами у цій галузі;

5) поліпшення і подальший розвиток міжнародного співробітництва в галузі захисту прав і свобод людини і громадянина;

6) запобігання будь-яким формам дискримінації щодо реалізації людиною своїх прав і свобод;

7) сприяння правовій інформованості населення та захист конфіденційної інформації про особу.

Уповноважений приймає та розглядає звернення народних депутатів України, громадян України, незалежно від місця їх перебування, іноземців, осіб без громадянства, які перебувають на території України, або осіб, які діють в їхніх інтересах.

РОЗДІЛ 2

2.1. Реальні випадки звернень громадян України до консульств про допомогу під час їх перебування на території інших держав

Наша країна, згідно зі статтею 25 Конституції України, гарантує піклування та захист своїм громадянам, які перебувають за її межами. Таку ж норму містить і стаття 8 Закону України "Про громадянство України".

Наразі за кордоном консульське забезпечення захисту прав та законних інтересів фізичних і юридичних осіб України здійснює Департамент консульської служби Міністерства закордонних справ України. Водночас запроваджено спрощений порядок повернення в Україну громадян, які стали жертвами злочинів, пов'язаних з торгівлею людьми, сексуальною та іншою експлуатацією. У разі втрати паспортів консульські установи України мають у стислі терміни вирішувати безпосередньо з відділами громадянства паспортної та імміграційної служби МВС України питання підтвердження особи громадянина для подальшого документування його закордонною установою свідоцтвом на повернення в Україну. Проте, на практиці не завжди оперативно вирішуються питання повернення громадян на Батьківщину.

Як повідомили Укрінформу в управлінні взаємодії з громадськістю Урядового контактного центру, з початку 2015 року на урядову "гарячу лінію" надійшло декілька сотень звернень громадян, що стосуються питань захисту їхніх прав під час перебування за кордоном.

Найактуальнішими є звернення щодо діяльності консульських установ та соціального захисту трудівників-мігрантів. Непоодинокі випадки, коли наші співвітчизники, перебуваючи за кордоном, стають жертвами злочинців. У подружжя з м. Черкаси викрали закордонні паспорти під час гостювання у родичів в Австралії (м. Перт). З даного приводу жінка зверталась до Консульства України в Австралії (м. Канберра), де їй повідомили про відправлення пакету документів поштою, але вона їх не отримала. Жінка зателефонувала на урядову "гарячу лінію" та попросила допомогти з'ясувати ситуацію та посприяти у наданні їй та чоловіку документів для виїзду з Австралії до України. За інформацією Посольства України в Австралії,

подружжю терміново були оформлені посвідчення на повернення в Україну й разом з поданими оригіналами документів надіслані заявникам та доставлені за вказаною поштовою адресою.

У разі смерті громадянина України за кордоном консульська установа України надає рідним померлого сприяння в оформленні всіх необхідних супровідних документів та виконанні формальностей, пов'язаних з транспортуванням труни з тілом чи урни з прахом в Україну. Так, заявник з м. Красний Луч Луганської області звернувся на урядову "гарячу лінію" з проханням посприяти у доставці на територію України тіл громадян України, які загинули у ДТП на території Республіки Казахстан. У Міністерстві закордонних справ за результатами розгляду звернення повідомили, що у порядку оперативного реагування на зазначену подію Посольство України в Республіці Казахстан у координації з представництвом Українського національно-культурного центру в Атирауській області було вжито відповідних заходів з метою репатріації тіл загиблих громадян до України. Тіла загиблих та особисті речі були передані їхнім родичам у м. Астрахань та вивезені в Україну для поховання у Луганській області.

Дедалі масштабнішим в Україні стає процес трудової міграції. Однією з найгостріших проблем у цій сфері є соціальний захист працівників-мігрантів. Важливим багатостороннім документом у сфері соціального захисту цієї категорії мігрантів є Європейська конвенція про правовий статус трудящих-мігрантів, яка набула чинності для України у 2007 році. Вона зобов'язує країни, які приєдналися до неї, надавати працівникам-мігрантам та членам їхніх сімей соціальне забезпечення нарівні зі своїми громадянами, забезпечувати збереження набутих ними прав. Серед країн ЄС двосторонні угоди про соціальне забезпечення укладено Україною з Болгарією, Естонією, Іспанією, Латвією, Литвою, Польщею, Португалією, Словаччиною, Чехією.

Найбільш розповсюдженими проблемами, з якими стикаються неурегульовані мігранти, що працюють без офіційного дозволу, є відмова роботодавців виплатити зарплатню, письмово скласти трудовий договір, заниження обіцяної винагороди, понаднормова праця, шантаж, відбирання

документів. У таких ситуаціях юристи радять: якщо хтось наважується взятися за роботу, не підписуючи контракту, то має подбати про "збирання доказів" своєї праці. Це можуть бути sms, листи, фото, – все, що може довести, що саме ця людина працювала для конкретного працедавця в конкретний період.

Заявник з м. Хмельницький звернувся на урядову "гарячу лінію" з питання захисту прав трудових мігрантів України, які працюють на території Польщі й не отримують заробітної плати. Чоловіку відомо чимало випадків, коли польські працедавці не виплачували заробітну плату українцям, які не знають куди звернутись для захисту своїх прав. У цьому зв'язку він вніс пропозицію прийняти закон про юридичну допомогу трудовим мігрантам України. У Міністерстві закордонних справ заявнику надали роз'яснення, що отримати вичерпну відповідь по суті неможливо через відсутність деталей його працевлаштування. У повідомленні також зазначено, що відповідно до законодавства Республіки Польща, трудові спори між сторонами трудового договору/контракту розглядаються у Судах праці. Якщо між працедавцем та працівником було укладено цивільно-правову угоду, кожна із сторін має право звернутися з цивільним позовом до суду з питань порушення положень такої угоди. Громадянин України може також звернутися до суду з позовом щодо правильності укладення з ним цивільно-правової угоди (до цивільного суду), а також встановлення існування трудових відносин між ним та працедавцем (до Суду праці). Також повідомляється, що, крім чотирьох консульських установ України у Республіці Польща, які забезпечують захист прав та інтересів громадян України – трудових мігрантів, у Польщі діє низка неурядових організацій, які надають безкоштовні правові консультації та допомогу. Однією з таких інституцій є Товариство правової інтервенції (м. Варшава).

А заявник з м. Хуст Закарпатської області розповів фахівцям Центру про свою проблему. Він як приватний підприємець впродовж 1992-2013 років працював у Чехії, а в 2014 році особисто звертався до Пенсійного фонду м. Прага (Чехія) з проханням надати роз'яснення щодо умов отримання пенсійного забезпечення. У Пенсійному фонді йому повідомили, що пенсійне забезпечення на ім'я заявника призначено та нараховується з 2013 року. Проте чоловік

стверджує, що на відкритий картковий рахунок на території України (відповідні дані до Пенсійного фонду м. Праги надані) пенсійне забезпечення не надходило. Відтак він просить допомоги у захисті його прав та інтересів у питанні отримання виплат з Пенсійного фонду м. Прага. У Міністерстві закордонних справ надали детальні роз'яснення щодо вирішення питання заявника. Зокрема, у разі якщо пенсія вже нарахована, як у випадку заявника, згідно з інформацією Управління соціального забезпечення Чеської Республіки, її переказ в Україну здійснюється переважно щоквартально у валюті, у якій буде відкритий рахунок заявника у банківській установі України, за офіційним курсом чеської крони до згаданої валюти, встановленим Національним банком ЧР на день здійснення операції. Водночас важливою умовою для здійснення переказів є необхідність щокварталу надсилати на адресу Управління соціального забезпечення ЧР підтвердження про те, що особа є живою. У разі, якщо після виконання згаданої умови пенсію не буде перераховано, рекомендовано звернутися до консульського відділу Посольства України в ЧР.

Громадяни України, що проживають за кордоном, перебувають нібито в подвійному підпорядкуванні: з одного боку, їхній правовий стан визначається відповідним іноземним законодавством, а з другого – вони користуються правами і мають обов'язки нарівні з українськими громадянами, які проживають на території України.

Відтак органи державної влади України, українські дипломатичні представництва й консульські установи, посадові особи цих представництв та установ зобов'язані сприяти тому, щоб українським громадянам була надана можливість користуватися в повному обсязі всіма правами, встановленими Конституцією України, чинним законодавством, загальновизнаними принципами та нормами міжнародного права, міжнародними договорами України, законами й правилами держав проживання чи перебування українських громадян, а також мати можливість захищати їхні права та охоронювані законом інтереси.

І хоча під час перебування за кордоном кожний громадянин України зобов'язаний неухильно дотримуватися законодавства країни перебування,

основним завданням закордонних органів МЗС України (дипломатичних представництв України, консульських установ, місій України за кордоном) є захист прав та інтересів України, її громадян, а також відновлення порушених прав.

Тож, якщо з громадянином України трапився інцидент (наприклад, затримання, арешт тощо), йому необхідно терміново інформувати консульську установу України в державі перебування. Він має право передусім звернутися до органів поліції з вимогою повідомити про це консула України, який повинен вжити заходів, щоб стосовно громадянина України було дотримано в повному обсязі положення законодавства держави перебування.

Нині, зокрема, запроваджено спрощений порядок повернення в Україну громадян, які стали жертвами злочинів, пов'язаних із торгівлею людьми, сексуальною та іншою експлуатацією. У разі втрати паспортів консульські установи України в стислі терміни вирішують безпосередньо з відділами громадянства, паспортної та імміграційної служби МВС України питання підтвердження особи громадянина та подальшого документування його закордонною установою свідоцтвом на повернення в Україну. Є також домовленості з Міжнародною організацією з міграції про взаємодію в допомозі жертвам торгівлі людьми й сексуальної експлуатації та в поверненні українських громадян в Україну.

Консульські установи України також уповноважені здійснювати реєстрацію актів громадянського стану, оформлення всіх необхідних супровідних документів у разі смерті громадянина України, оформлювати паспорти для виїзду за кордон (громадянам, які подали до консульського відділу документи на оформлення постійного проживання за кордоном або перебувають за кордоном у зв'язку з навчанням, лікуванням чи працевлаштуванням за контрактом) та свідоцтва на повернення в Україну, легалізувати документи тощо.

Проте, згідно з законодавством України, консульські установи та посадові особи не можуть виконувати обов'язки адвокатів, юридичних консультантів, туристичних агентів, перекладачів та інших, не надають

матеріальну допомогу, не видають гроші в борг, не сплачують готельні та інші рахунки. А в разі порушення громадянином України законів країни перебування консул не може звільнити його від відповідальності.

Як повідомили Укрінформу в управлінні взаємодії з громадськістю Урядового контактного центру (Центр), з початку поточного року на урядову «гарячу лінію» надійшло понад 70 звернень щодо захисту прав громадян України, які перебувають за кордоном.

Найчастіше українці зверталися по допомогу в поверненні додому, встановленні місцезнаходження рідних, а також щодо надання консультацій та практичної допомоги при успадкуванні майна за кордоном, отриманні документів, компенсаційних виплат тощо.

РОЗДІЛ 3

3.1. Найактуальніші теми звернень щодо захисту прав громадян України за її межами

Як передбачено частиною 3 статті 25 Конституції України, наша країна, гарантує піклування та захист своїм громадянам, які перебувають за її межами. Така ж норма міститься у статті 8 Закону України "Про громадянство України ". Вона спрямована на законодавче забезпечення реалізації зазначеного конституційного положення.

З метою забезпечення того, щоб громадяни України мали можливість повною мірою користуватися законами країни перебування, Україна та країна перебування приєдналися до прав, наданих їм міжнародними договорами, для захисту своїх охоронюваних законом інтересів та, за необхідності, вжити заходів відновити українську громадянську делегацію та її посадовців до заходів консульства України, які порушують права. Однак, звернення громадян до Уповноваженого з прав людини свідчать про те, що в країні перебування відбулося багато порушень прав громадян. Водночас, іноземні та інші державні установи України не приділяють достатньої уваги відновленню порушень. Тому для реалізації національних захисних прав українських громадян, де б вони не знаходились, необхідно створити більш гнучкий правовий механізм та вимагати спільних зусиль широкого кола державних інституцій.

Не випадково до сфери застосування Закону "Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини відповідно до його статті 2 належать відносини, що виникають при реалізації прав і свобод людини незалежно від місця перебування громадян України. Це зобов'язує сприяти захисту прав громадян України, які перебувають за її межами, у разі їх порушення та звернення за допомогою до Уповноваженого.

Захист прав громадян України, які виїхали на роботу за кордон.

Від часу проголошення державної незалежності перед Україною постала нова проблема, пов'язана із захистом прав українських громадян, які виїхали за кордон у пошуках роботи. У зв'язку із загостренням ситуації на внутрішньому ринку праці, зростанням безробіття, затримками з виплатами заробітної плати

виїзди за кордон з метою заробітку стали засобом виживання для багатьох українських сімей.

За даними прикордонної служби України, в 1999 р. з України за кордон виїхало 12,3 млн. громадян України. Скільки з них повернулися, а скільки залишилися там, – не відомо. Не фіксуються й дані про тих, хто виїздить через кордони країн СНД, зокрема до Росії. Проте до Уповноваженого з прав людини, Міністерства праці та соціальної політики, Міністерства внутрішніх справ, Міністерства закордонних справ надходять десятки тисяч листів і скарг від громадян України, які потрапили за кордоном у скрутне становище.

За даними Мінпраці, у 1999 р. працевлаштувалися за кордоном 28,2 тис. громадян України, з яких у країнах СНД, зокрема в Росії та Молдові, працювали 960 осіб, за межами СНД – 27,3 тис. осіб. Найбільше наших співвітчизників працевлаштувалось у Греції– 8,6 тис., Чехії– 4,9 тис., на Кіпрі – 2,8 тис., у Німеччині – 1,3 тис. осіб. Географія країн, в яких працюють українці, включає Болгарію, Великобританію, Ізраїль, Іспанію, Італію, ОАЕ, Польщу, Словаччину, США, Туреччину, Швейцарію, Нідерланди, Іран, Індію, Ліберію, Мальту, Ірландію, Норвегію, Нову Зеландію та інші.

Проте офіційна статистика щодо трудящих-мігрантів з України не відображає реальної картини трудової міграції з нашої країни, оскільки переважна більшість наших співвітчизників працевлаштовується за кордоном самостійно, до того ж – нелегально. За оцінками фахівців, кількість заробітчан з України в зарубіжних країнах набагато більша і коливається від 500 тис. до 2 млн. осіб нарік. Так, за приблизними підрахунками Посольства України в Іспанії, до цієї країни в 1998–1999 рр. прибуло близько 15 тис. громадян України, передусім з економічних мотивів. Посольству важко відстежувати процес нової хвилі імміграції українців до цієї країни. Ліберальне місцеве законодавство робить можливим перебування іноземців тут фактично нелегально. Вони працюють на сезонних роботах і тому часто залишаються без засобів для існування, проте нерідко і не бажають повертатися додому. А відтак окремі з них вдаються до дрібних злочинів, а згодом і до більш серйозних. Крім того, що особливо характерно для Іспанії, приїзд сюди українців на роботу

намагаються контролювати кримінальні структури з-поміж вихідців з України та інших колишніх республік СРСР. З метою запобігання таким випадкам Посольство неодноразово зверталось до вищого керівництва правоохоронних органів Іспанії, у міру можливості проводить роботу серед трудової міграції з України.

Захист прав громадян України, які стали заручниками.

Особливої гостроти набула у світі проблема боротьби із захопленням заручників. Останнім часом почастишали випадки, коли українські громадяни стають заручниками. Впливати на такі випадки надзвичайно складно. Попри все з моменту створення інституції Уповноважений приділяє розв'язанню цієї проблеми значної уваги і рішуче захищає права українських громадян, які потрапляють у стан заручників.

Упродовж 1998–1999 рр. Уповноважений з прав людини відстежувала ситуацію щодо 25 українських суден, заарештованих в іноземних портах, на яких утримувалися як заручники 234 громадянина України. Як з'ясувалося під час провадження Уповноваженого, відповідні міністерства і відомства навіть не володіли інформацією про кількість заарештованих суден. зокрема, за інформацією МЗС України, надісланою Уповноваженому з прав людини у січні 1999 р., зазначалося: "На даний момент у МЗС України перебувають на контролі справи 13 заарештованих суден, значна частина яких належить ДСК "Чорноморське морське пароплавство ". За даними СБУ, в іноземних портах було затримано 17 таких суден, на яких перебувало 168 громадян України. За інформацією Міністерства транспорту, було затримано лише 11 суден. За підрахунками Секретаріату Уповноваженого, зарокі незалежності України в морських портах різних країн світу було затримано і заарештовано понад 150 суден з українськими екіпажами.

24 травня 1998 р. за зверненням матерів та дружин членів екіпажу теплохода "Дюбай Валюр" ("Dubai Valour") Уповноваженим з прав людини було відкрито провадження у справі затримання і повернення на Батьківщину 27 членів екіпажу цього судна, заарештованого ще 8 серпня 1997 р. у порту Сапеле (Нігерія). На той час наші співвітчизники вже перебували на борту

заарештованого судна більше року, з них 9 місяців – у жахливих умовах тотального знуцання і приниження людської гідності. На рівні Уряду України нічого не робилося щодо захисту прав і повернення на Батьківщину громадян України.

У ході провадження Уповноваженим з прав людини було встановлено, що 28 квітня 1997 р. з М.Донецька екіпаж у складі 27 моряків, висококваліфікованих та дисциплінованих фахівців, які пропрацювали в Азовському морському пароплаванні по 15–30 років, прибув у порт Джебель-Алі (ОАЕ) для роботи за контрактом на теплоході "Дюбай Валюр", зареєстрованому на Мальті, порт приписки – Валетта. Екіпаж теплохода працював за контрактом із спільною українсько-еміратською компанією "CAZCO Dubai", заснованою Азовським морським пароплаванням (Україна) та "Sharaf Shipping Egmen" (ОАЕ).

Компанія "CAZCO Dubai" уклала угоду з нігерійською компанією "Lonestar Drilling Co LTD" про перевезення на теплоході "Дюбай Валюр" використаного бурового обладнання. Прямуючи з вантажем до Нігерії, 5 липня 1997р. "Dubai Valour" потрапив у жорстокий шторм. Частина вантажу, закріпленого на верхній палубі (7 місць), була зірвана хвилями в океан.

За оцінками незалежних міжнародних експертів, загальна вартість збитків не перевищувала 200 тис. доларів, але компанія "Lonestar" на погашення втрат почала вимагати 15–17 млн. доларів. Ці обставини призвели до затяжного конфлікту. 8 серпня 1997 р. за позовом власника вантажу в порту Сапеле судно було заарештоване. 19 вересня 1997 р., незважаючи на рішення суду про звільнення теплохода з-під арешту, судно було обстріляне й захоплене озброєними людьми, найнятими компанією "Lonestar".

Рішенням федерального Верховного суду Нігерії 22 серпня 1997р. судно було звільнене з-під арешту під заставу в 1 млн. доларів. Страхова компанія "P & I Club" погодилася внести зазначену суму, але це судове рішення теж не було виконано. 23 вересня 1997 р. під загрозою застосування зброї судно остаточно було заблоковано. 30 вересня 1997 р. на вимогу власника вантажу – впливового вождя місцевого племені Хемфрі Ідісі суд призупинив виконання

рішення про звільнення "Дюбай Валюр", а 1 жовтня 1997 р. представники міграційної служби Нігерії вилучили у членів екіпажу всі судові документи та паспорти громадян України.

Термін дії контракту екіпажу закінчився 28 лютого 1998 р., але позивач перешкоджав заміні членів екіпажу. Громадяни України фактично опинилися в полоні, судно для них перетворилося на в'язницю, вони стали заручниками комерційного спору між судновласником та позивачем. За період блокади заручники жодного разу не виходили на берег. Арештованим постійно створювалися перешкоди в постачанні питною водою, продуктами харчування тощо. Всі члені екіпажу тяжко переохворіли на черевний тиф, малярію та інші небезпечні хвороби. Деякі переохворіли неодноразово.

3.2. Чим можуть допомогти консульські установи України за кордоном?

(Всі можливі шляхи допомоги консульств прописані на сайті МЗС України)

Труднощі через травму чи важку хворобу закордоном

Видатки за надання лікарської допомоги надає виключно страхова компанія, з якою укладено договір страхування. Надійність страхової компанії гарантує вам допомогу у випадку потрапляння у скрутне становище за кордоном внаслідок отримання травм або важкого захворювання. Законодавство України не передбачає можливості відшкодування за рахунок коштів державного бюджету витрат, пов'язаних із лікуванням громадян України під час їх перебування за кордоном. У разі відсутності договору страхування, всі зазначені витрати оплачуватимуться постраждалим особисто або його родиною. Страхування туристів є обов'язковою вимогою Закону України "Про туризм".

У випадку госпіталізації, окрім дій, передбачених укладених вами договором про страхування, необхідно, за першої можливості, повідомити про госпіталізацію Посольство України в іноземній країні. Консульська посадова особа зможе надати вам допомогу у взаємодії з адміністрацією госпіталю, представниками компетентних органів іноземної країни, якщо ваша травма стала наслідком дій чи бездіяльності інших осіб, та надасть вам сприяння у отриманні компенсацій, якщо вони передбачені законодавством іноземної країни.

Якщо ви отримали травму внаслідок злочинних дій третіх осіб, нещасних випадків або аварій, керівник закордонної дипломатичної установи України може прийняти рішення про оплату вартості послуг вашого перевезення до України. Таке рішення приймається виключно за умови відсутності можливості здійснити перевезення коштами страхової компанії, а також відсутності у вас та вашої родини коштів для самостійної оплати вартості перевезення.

Для одержання відповідної допомоги громадяни України особисто або через своїх законних представників звертаються до закордонної дипломатичної

установи з письмовою заявою. Рішення про надання зазначеної допомоги приймається керівником закордонної дипломатичної установи за умови подання заявником документів, які підтверджують, що постраждалий є громадянином України, та документів, виданих компетентними органами держави перебування на підтвердження фактів, викладених у письмовій заяві, які засвідчують необхідність надання допомоги.

Оскільки допомога надається тільки громадянам України, для прискорення підтвердження вашої належності до громадянства України, потрібно мати при собі, а також залишити рідним в Україні копії паспортів громадянина України або громадянина України для виїзду за кордон .

Розгляд вказаного питання здійснюється за заявою найближчих за ступенем спорідненості родичів потерпілого та на підставі документів, що засвідчують особисті родинні стосунки з потерпілим, і підтверджують неспроможність родичів здійснити оплату вартості послуг з транспортування важкохворого в Україну за власний рахунок. Вищезазначені документи мають бути видані виключно уповноваженими органами та установами України.

Ви стали жертвою злочину?

Терміново зверніться до представників правоохоронних органів іноземної країни, а також повідомте про це Посольство України в іноземній країні.

Консульська посадова особа зможе надати вам допомогу у вирішенні питань вашої взаємодії з представниками правоохоронних органів, простежить за дотриманням офіційними органами іноземної держави ваших прав, передбачених національним законодавством іноземної країни та міжнародними договорами, що діють у міжнародних стосунках між цією державою і Україною. Офіційне розслідування може зайняти багато часу, тому вам необхідно буде самостійно подбати про юридичне представництво у вашій справі із залученням послуг місцевих адвокатів. Посольство не може бути вашим представником під час судового процесу.

Якщо в результаті злочину ви залишилися без документів і грошей, вам необхідно звернутися з письмовою заявою особисто або через ваших законних представників до закордонної дипломатичної установи України в країні, де ви

перебуваєте. До заяви необхідно надати документи, видані компетентними органами іноземної країни, що підтверджують факти, викладені у заяві.

Якщо ви залишилися без засобів до існування внаслідок злочинних дій третіх осіб, нещасних випадків або аварій, або опинилися в ситуації, що становить загрозу вашому життю чи здоров'ю, керівник закордонної дипломатичної установи України може прийняти рішення про надання одноразової допомоги, або звернутися до МЗС з метою клопотання перед Міністерством фінансів України щодо виділення відповідних бюджетних коштів.

Вас затримали правоохоронні органи іноземної країни

У таких випадках необхідно вимагати, щоб про факт вашого затримання правоохоронні органи іноземної держави інформували дипломатичну або консульську установу України в цій країні.

У випадку затримання необхідно дотримуватися таких правил:

- поводитися з представниками правоохоронних органів спокійно, ввічливо, не чинити опору та уникати дій, що можуть бути розцінені як провокативні;

- слід усвідомлювати, що наявність візи не гарантує допуск на територію іноземної держави. При цьому, відмова у в'їзді у більшості випадків може бути оскаржена в адміністративному та/або судовому порядку за допомогою місцевого адвоката, сприяння якого може бути вирішальною у врегулюванні інциденту;

- громадянин України має законне право наполягати на отриманні детальних, в т.ч. письмових пояснень щодо причини інциденту, а також на контакт з Посольством або консульством України для отримання консульського захисту, метою якого є забезпечення користування громадянином України всіма правами, передбаченими законами іноземної держави та її міжнародними договорами.

Відповідно до вимог Консульського статуту України консул зобов'язаний стежити за тим, що відносно громадянина України, якого взято під варту, затриманого за підозрою у вчиненні злочину, чи щодо якого вжиті інші заходи,

які обмежують його свободу, а також щодо громадянина, який відбуває покарання у вигляді позбавлення волі, чи стосовно якого застосовано інші заходи судового або адміністративного впливу, було дотримано законодавства держави перебування і договорів, укладених Україною з цією державою, та міжнародних договорів, учасниками яких є Україна і держава перебування.

Консул зобов'язаний, на прохання заінтересованих осіб і за своєю ініціативою, відвідувати громадян України, які перебувають під арештом, затримані чи позбавлені волі в іншій формі або відбувають покарання. Консул зобов'язаний стежити, щоб таких громадян тримали в умовах, які відповідають правилам гігієни і санітарії, і щоб вони не зазнавали жорстокого поводження або такого, що принижує людську гідність.

За всіх обставин консул зобов'язаний домагатися особистої зустрічі з громадянином України, щоб упевнитися в тому, що права і інтереси цього громадянина не порушуються. Для виконання зазначених обов'язків консул звертається у кожному конкретному випадку до компетентного органу країни перебування, який, керуючись двосторонньою угодою чи Віденською конвенцією про консульські зносини 1963 року, розглядає таке клопотання.

Чим можуть допомогти консульські установи України за кордоном з питань захисту прав та законних інтересів громадян?

Згідно з Консульським статутом України, консул вживає заходів, щоб громадяни України у повній мірі користувалися тими правами, які належать їм за законами держави перебування і міжнародними договорами;

- консул може поінформувати про особливості законодавства країни перебування, надати консультативну допомогу з питань зносин з офіційними установами консульського округу;

- консул може надати громадянину України, у разі захворювання, адреси та номери телефонів місцевих лікарень та, за бажанням громадянина, повідомити про це його рідних;

- якщо з громадянином України трапилась надзвичайна подія, йому необхідно терміново інформувати про це консульську установу України у державі перебування.

- у випадку арешту громадянина України, він має право звернутися до органів поліції з вимогою повідомити про свій арешт консула України, який вживає заходів, щоб відносно громадян України, заарештованих, ув'язнених, затриманих за підозрою у вчиненні злочину чи підданих іншим заходам судового або адміністративного впливу, взятих під варту, було дотримано у повному обсязі положення законодавства держави перебування та щоб їх утримували в умовах, які відповідають вимогам гігієни та санітарії;

- на прохання громадянина консул може також зв'язатися з його родиною;

- на даний час запроваджено спрощений порядок повернення в Україну громадян, які стали жертвами злочинів, пов'язаних з торгівлею людьми, сексуальною та іншою експлуатацією; у разі втрати паспортів консульські установи України у стислі терміни вирішують безпосередньо з територіальними підрозділами Державної міграційної служби України питання підтвердження особи громадянина з метою подальшого документування його закордонною установою свідоцтвом на повернення в Україну.

Яким чином може допомогти консул у випадку арешту/затримання громадянина України за кордоном?

- вжити заходів для надання правової допомоги, на яку мають право за законом затримані/заарештовані громадяни України;

- сповістити родину громадянина України про його затримання або арешт та повідомити надані місцевою владою деталі та причини арешту;

- отримати інформацію щодо кваліфікації справ громадян України;

- сприяти у отриманні інформації від місцевих органів виконання покарань та юриспруденції;

- надати громадянам України та членам їх сімей контакти місцевих адвокатів;

- сприяти членам родин ув'язнених громадян в організації побачень з ними у місцях позбавлення волі;

- відвідати арештованого або затриманого громадянина України у місці утримання за умови, що Україна має закордонне представництво у визначеній країні і консул має акредитацію в цій країні;

- забезпечити передачу коштів арештованому українцю (тільки у разі наявності відповідного дозволу керівництва пенітенціарного закладу);
- сприяти доведенню до відома керівництва в'язниці інформації про проблеми зі здоров'ям утримуваного громадянина України (якщо такі є);
- направити до керівництва пенітенціарного закладу обґрунтовані скарги щодо надання неякісної медичної допомоги та можливої дискримінації утримуваних громадян України;
- забезпечити репатріацію або депортацію громадян України після їх звільнення.

Якщо ви дійсно порушили закон країни, де перебуваєте, то консул не має права звільнити вас від відповідальності за скоєне.

ВИСНОВКИ

Кожна людина повинна мати можливість вільно обрати спосіб захисту своїх порушених прав. При цьому вона має бути впевнена в тому, що держава гарантує рівну можливість для будь-якого, незалежно від віри, раси, місця проживання, віку і статі, скористатися цими способами захисту. В іншому випадку прагнення сучасної держави до демократії, законності, свободи, рівності, гуманізму, правової держави, виражене в конституційних нормах і принципах, залишиться лише декларацією про наміри.

Кожен громадянин має право на відстоювання власних інтересів та прав, навіть якщо знаходиться в іншій державі. Це стосується як фізичних, так і юридичних осіб. Найкращою допомогою в такій ситуації буде допомога від фахівців. Якщо ви потрапили у скрутне становище на території іншої держави, чи то важка хвороба, пограбування, напад на вас, травмування, втрата паспорту або документів тощо, слід негайно звернутись у Посольство України в країні у якій трапився інцидент. У разі затримання чи обмеження вашої свободи ви маєте право вимагати невідкладної зустрічі з консулом України. Завжди потрібно дотримуватися строків перебування за кордоном, тобто. виїхати з країни до закінчення терміну дії візи, а у разі неможливості, завчасно звернутися до компетентних органів країни перебування щодо продовження термінів її дії. Всі громадяни України, мають право на консульське обслуговування за кордоном які його потребують, неважливо до статусу і мети їхнього перебування за кордоном. Права громадян України за кордоном має захищати держава - Урядовий контактний центр Наша країна, згідно зі статтею 25 Конституції України, гарантує піклування та захист своїм громадянам, які перебувають за її межами. Таку ж норму містить і стаття 8 Закону України "Про громадянство України".

Необхідно пам'ятати, що під час перебування за кордоном кожен громадянин України зобов'язаний неухильно дотримуватися законодавства країни у якій він перебуває.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. [Електронний ресурс] Міністерство Закордонних Справ України
<https://mfa.gov.ua/>
2. Загальна декларація прав людини 1948р.
3. [Електронний ресурс] Конституція України
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
4. [Електронний ресурс] Про повноваження Уповноваженого з прав людини
<https://wiki.1551.gov.ua/pages/viewpage.action?pageId=11796790>
5. [Електронний ресурс] <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/3100116-v-mzs-rozpovili-so-robiti-ukraincam-akih-zatrimali-abo-zaarestuvali-za-kordonom.html>
6. [Електронний ресурс] <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/127/94#Text>